

سخن سردبیر

Editorial

مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

دوره پانزدهم، شهریور ۱۳۹۵، ۵۰۲-۵۰۱

ضعف نظام نوین انتشارات در انتخاب داوران مناسب

The Weakness of Modern Publishing System in Identifying Suitable Reviewers

محسن رضائیان^۱

M. Rezaeian

یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که سردبیران و گردانندگان مجلات علمی با آن روبه‌رو هستند، پیدا کردن فردی مناسب برای داوری کردن مقالات می‌باشد. با رشد روز افزون دانش در حوزه‌های مختلف و تخصصی‌تر شدن آن، مشکل پیدا کردن داور مناسب برای هر مقاله بزرگ و بزرگ‌تر می‌گردد. در نظام نوین انتشارات مقالات علمی، یکی از راه‌حلهایی که برخی از مجلات برای جبران این مشکل در نظر گرفته‌اند، درخواست از نویسندگان مقاله برای معرفی کردن سه تا پنج داور مناسب می‌باشد. این نکته، اگر چه می‌تواند به گردانندگان مجلات علمی کمک شایانی در پیدا کردن داور مناسب داشته باشد، اما در عین حال، می‌تواند جریان داوری علمی مقالات را با مخاطره روبه‌رو سازد.

اخیراً مجلات معروف از انتشارات مهمی نظیر Informa و Wiley، Sage، Taylor & Francis، Springer، Elsevier با این مخاطره به طور جدی رو به رو شده‌اند. قضیه از این قرار است که وقتی مجلات این اجازه را به نویسندگان می‌دهند تا فهرست داورانی را که می‌خواهند مقالات آن‌ها را داوری نکنند، تکمیل کرده و همچنین، لیست داورانی را که می‌خواهند تا مقالات آن‌ها را داوری کنند، تکمیل نمایند آن‌ها بهترین داورها را در لیستی قرار می‌دهند که نمی‌خواهند آن‌ها مقالاتشان را داوری کنند. سپس، دوستانشان را و یا حتی خودشان را البته با نام و ایمیل مستعار، در فهرست افرادی قرار می‌دهند که می‌خواهند آن‌ها مقالاتشان را داوری کنند [۱].

متأسفانه تعدادی از سردبیران، نظیر سردبیر مجله The Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry که ابتدا متوجه چنین خطایی از یکی از نویسندگان مقالات خود یعنی Hyung in Hoon از کشور کره نشده بود، مقالات وی را به خود نویسنده با نام و ایمیل جعلی و یا دوستان وی جهت داوری ارسال کرد. جالب توجه اینجا بود که این داوران خیلی زود، در برخی از مواقع حتی کمتر از ۲۴ ساعت، نظرات مثبت خود را در جهت چاپ مقاله همراه با برخی پیشنهادهای جزئی به دفتر مجله ارسال می‌نمودند. از همین رو، مقالات نویسنده مورد نظر در فرصت کوتاهی به چاپ می‌رسید. ابتدا بعد از گذشت مدتی

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، دورنگار: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

این جریان خلاف شناسایی و از آنجا که نویسنده کراهی اقرار کرد که خیلی از مقالاتش را خودش داوری کرده است، تمام مقالات منتشر شده وی باز پس‌گیری شد [۱].

از همین رو، برای جلوگیری از رویداد چنین مشکلی موارد زیر به عنوان پیشنهاد به سردبیران و گردانندگان مجلات علمی پیشنهاد گردیده است [۱]:

۱. تا جای ممکن از نویسندگان درخواست نشود تا داور به مجله معرفی نمایند.
 ۲. با این وجود، اگر ضروری است که نویسندگان اسامی داورانی را به مجله معرفی نمایند باید در خصوص شخصیت علمی این افراد تحقیقات لازم به عمل آمده و مطمئن شد که آن‌ها، دوستان و یا خود نویسنده، با اسم و ایمیل مستعار، نیستند.
 ۳. اگر داوران پیشنهادی دارای ایمیل‌های غیر سازمانی و غیر دانشگاهی می‌باشند، باید در خصوص آن‌ها بیشتر تحقیق نمود. هر چند در کشورهای کم درآمد، استفاده از ایمیل‌های رایگان Yahoo، Google و نظایر آن‌ها توسط دانشمندان زیاد رخ می‌دهد، با این وجود، این ایمیل‌ها ممکن است بیشتر از ایمیل‌های سازمانی و دانشگاهی مورد سوء استفاده قرار گیرند.
 ۴. به پاسخ‌های داوری که خیلی زود از راه می‌رسند و یا فقط در جهت تأیید مقاله نوشته شده‌اند باید با احتیاط نگریست.
 ۵. حتماً حداقل باید یک داور مستقل، علاوه بر داورهایی که نویسنده معرفی کرده از طرف مجله انتخاب و مقاله جهت داوری به وی نیز ارسال گردد.
- در خاتمه ذکر این نکته ضروری است که خوشبختانه از آن جایی که مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان از نویسندگان خود درخواست نمی‌نماید تا داورانی را معرفی نمایند، مصون از گرفتار شدن به چنین خطایی می‌باشد.

References

- [1] Ferguson C, H Marcus A, Oransky I. THE Peer review scam. *Nature* 2014; 515: 480-2.